

RES PROSPERAS HOSTIBUS MINUS GLORIÆ,
 QUAM ADVERSAS,
 GALLIS
 PEPPERISSE.

Oratio habita Anno M. D. CCVII.

ILLUSTRISSIMO ECCLESIAE PRINCIPI
 CAROLO LE GOUX DE LA BERCHERE,
 ARCHIEPISCOPO

Eidemque Primati Narbonensi, Comitiorum in Occitania
 Præsidi nato.

Cum hinc proficisceris, ECCLESIAE PRINCEPS ILLUSTRISSIME, ad Occitaniae Comitata, quae Te perpetuum sibi Præsidem gratulantur: meministi scitari Te ex me, amice, ut soles semper ceteris in rebus, quae ad me pertinent, quod demum habenda pro more Orationis argumentum selegissem: & quoniam non licebat Tibi, quod fecisti non semel, & quod, pro ea, quam impendis mihi, humanitate, facere hoc etiam anno voluisses, perorantem praesentia tua cohonestare; iussisti, ut, quam vix ac ne vix quidem informaram animo, rerum dicendarum seriem, ut erat rudis adhuc & indigesta moles, enarrarem.

Parui; neque improbasti consilium, Tu, qui peritus es rerum estimator: & quod, dum proponerem palam, Paradoxi cuiusdam instar visum est hominibus non paucis, ipse sensisti inventum appositè ut persuaderi posset.

Addidisti animos, ut fatear quod res est, PRÆSUL AMPLISSIME: & fretus iudicio tuo, ceterorum auctoritatem minus pertimescendam putavi. Imò stimulasti me vel inscius, ut te Orationis ejusdem, quae iam in lucem prodit, interpellarem Patronum; si qui fortè malè pertinaces in sua heresi permanerent.

Utinam opusculum hoc meum morari oculos tuos possit! Neque verò id ipsum vererem mihi polliceri, si quid instillasses uberioris illius facundia, qua rapis omnes in admirationem tui, quoties ad dicendum accedis. Nam quis verba facere visus est aut disertius, aut politius, quàm
 facis;

facis; seu cum Religionis ac Regni iura in Comitibus tueris, seu cum in Aula singulos prope per annos honorifico Oratoris munere apud LUDOVICUM defungeris.

Scilicet eloquentia tanta vis ac gratia, qua polles, fructus est, cum sublimis illius vividaque mentis, quam inserit natura, tum eruditionis summa, quam assiduus labor, & constans divinarum pariter ac humanarum Literarum studium peperit. Felix Ecclesia Narbonensis, cui, dum impertit illa Tibi eum dignitatis apicem, quo vix ullus est in Gallia major, Tu vicissim perfectum cumulatamque omni laude Pastorem sufficis.

At non ille, quo fulges, honoris splendor tam bene conveniens amplitudini generis tui, tam aqua virtutis tuae merces, oblivisci te patitur bonitatem indolis & comitatem, qua unumquemque humaniter affatimque demeris. Id ego testari possim unus omnium optime, quem bodieque respicis tam amice, tam benevole complecteris, quàm si idem, quo gloriabar olim, Tibi me necessitudinis vinculum conjungeret.

Patere saltem, ECCLESIAE PRINCEPS ILLUSTRISSIME, ut hunc qualemcumque nactus locum efferendi palam, quod forebam in sinu, memorem ac gratum pro constanti ac perpetua benevolentia in me tua animum significem; meque tibi deditissimum profitear

GAB. FRANC. LE JAY,
 è Societate J. S. U.
 RES

RES PROSPERAS

HOSTIBUS

MINUS GLORIÆ,

QUAM RES ADVERSAS

GALLIS

PEPERISSE.

ORATIO VIII.

Novum illud & insolens videri possit, quod perpetuam rerum ex voto fluentium seriem aliquo temporis spatio hostes interruperint; & quod non fuerat visum bellis superioribus, hocce præsentis bello fortunam sibi non iniquam penitus fuisse gratulentur, Illustrissimi Ecclesiæ Principes, Præsides illustrissimi, Amplissimi Senatores, Viri omnium Ordinum Ornatissimi. Id porro factum quo tandem dicemus: fato: an, quod gentibus non ita paucis contigisse legimus, homines nostri senserint animos senescere, & vitam mollioris otia pristinae virtuti anteposuerint? At nemo, neque hostis ipse forte sua superbus, quantumvis ac ferox, talem inferre domini nostro labem sustineat. An rediere tandem victis toties hostibus mares animi, & novos heroes suo in solo, veluti ex improvise, natos esse gloriantur? At neque inter eos, quos ambitiosius jactat rerum dominos. Fœderatorum Natio quemquam exhibet, cujus solertiam ac fortitudinem admiremur tantum, aut eandem pertimescendam admodum arbitremur. An potius Regnorum omnium luctuosam illam esse sortem fatebimur, ut manere eodem in statu nequeant; & cum venerint ad summam glo-

riæ fastigium, nec habeant quod pertingant altius, necesse sit eadem retrocedere tantisper, & aliquam lætissimam in rebus moram experiri?

Ut ut est, absit, Auditores, ut dissimulem, Fortuna quid peccaverit, & quæ peperit mala, velim excusare. Fuerit illa levis & inconstans præter modum, retardavit cursum æquabilem regni florentissimi, quod nullæ adhuc tempestates, nullæ procellæ conturbant. At quæ felicitatis nostræ arbitra voluit videri, frustra nocere gloriæ pertentavit. Nihil habuit gloria nominis Gallici inter adversa quod perderet, & quæ decus suum aspiranti Fortunæ non debuit, nullum ab eadem reflante sensit detrimentum. Imò novum genti nostræ ad gloriam aditum aperuit fortis inconstantia; & cum defecit à nostris partibus, ad alienas ut se converteret, plus nobis veræ laudis, quam hostibus visa est contulisse.

Igitur ne invidemus hosti inusitatam Fortunæ melioris indulgentiam, neque cessantis apud nos fortis breve fastidium incusemus. Plus illi quodammodo debemus adversanti, quam faventi hostes debeant, & si quam illi ex prosperis rebus habuerunt gloriam, majorem nos ex adversis reportamus. Sic est, Auditores, neque vereor, ne quid pronuntiare videar ambitiosè magis, quam verè; neve accuser arripere velle ex adversa fortuna jactantiam causam, quam secunda non sufficit. Vestrum erit, expensa mecum diligentius rerum ad hoc usque tempus gestarum serie existimare tandem, hostine illudam iniquius, qui partem ab ipso felicibus fatis gloriam elevem ac deprimam; an adulet nobis plus æquo, & fortunæ faventis invidia ad novam Gallici nominis commendationem abusus sim.

Hoc.

Hoc igitur contendo, Res prosperas Hostibus minus gloriæ, quam adversas Gallis peperisse. Quod utrumque gemina Orationis parte dum conficio, quaeso vos, Auditores, laborantem difficili, si unquam aliàs, ac lubrico in loco Oratorem ea, qua soletis, attentione ac benevolentia sustentate.

I. Pars.

Non est posita levibus in rebus gloria, neque se ad illius apicem pervenisse, quisquam confidat, nisi gloriosis & inficiandis nemini facinoribus omnium admirationem rapuerit. Occupare urbes, felicem sortiri certaminis aleam, ostentare adjectas imperio provincias, non ista sunt tam certa veræ gloriæ monumenta, ut victis gloriosius vinci non contingat unquam, quam victoribus vincere gloriosum.

Esto, demus hoc hostibus, quod diffiteri non volumus, ut felicitatis nostræ cursum morari potuerint; demulserint illi Fortunam natura sua levem & instabilem; & quæ vexillis Gallicis videbatur in omne tempus mancipata, avolarit à nobis illa temerè, inimica in castra ut fugeret. Habeant, inquam, hostes sibi quod plaudant palmarum suarum victoriarumque memores. Verum nisi dignus & par expectationi fructus res feliciter gestas excipiat; nisi gloriam illam, quam sibi initio belli proposuerunt, adipiscendam, victores ferant; nihil est, quod ipsum victoriae decus tam gloriosum, quam fortunatis in rebus reponendum putent.

Scilicet huc provecta videbatur fortuna hostium, unus ut expectaretur hic annus qui gloriam felicitati comitem adjungeret. Hæc spes illos sua sustentabat mirum in modum; neque tot inter adversarios, quos Gallia patitur, videbatur quicquam, qui decretorium tandem de

nobis triumphum animo non præciperet.

Agite enimverò, an non Austria Duci partem jam Hispaniæ Regnum Germania jactitabat, & gemini exercitus, cui Victoria famulabatur, freta robore, opimam hereditatem spreto legitimi Principis jure sibi pollicebatur? An non triumphabat Anglia, spem demum omnem recuperandi deinceps Imperii Britanniæ Regi adimendam confisa, quæ constantibus ipsius ultoribus sterilis jam diu & infructuosa defensionis fastidium ingenerari posse crederet? An non Hollandia dirimendam brevi sperabat fatalem sibi, ut fingit, Gallia Hispaniæque concordiam, neque metuendum ultra ab importuna utriusque gentis vicinia sentiebat? An non & Hæresis suscitaverat apud se fortunæ melioris expectationem, & quos probare hostes debuisset, fautores ac patronos nacta, veteres ruinas refarcire meditabatur?

Dicamus quod veram est; an non & ipsi sensimus periculi, in quo res nostræ versabantur, magnitudinem? Et, quamquam neque despondere animum conigit, neque procellis ex omni parte ingruentibus infractos videri; tamen terribilis tot hostium apparatus, acceptæ cladis non unius recordatio, Victoriæ apud alienos exulantis conscientia metum incutiebat non levem, & suspensas anticipis exitus expectatione fluctuantisque mentes agitabant.

At non erit semper, vel ut victorum summam assequantur hostes, vel ut contrariis utamur fatis. Imò nec interrupta brevibus spatiis auspiciis temporis felicitas nostram gloriam obscurabit. Sed quemadmodum Solis facies nunquam solet esse pulchrior, quam cum immerfus umbris delituit tantisper, & dissipata

præta caligine purissimos mundo radios ostentat: ita probata quodammodo rebus adversis virtus Gallia, quod unum ad ipsius gloriam deesse videbatur, invalescet aliquando, & lætiorem ab ærumnis fructum reportabit.

Nam quod habuerunt hostes hoc anno rerum prosperarum emolumentum? quid omnes, quid singuli perfecerunt? An adegit Philippum V. Austriae Dux ut calamitati temporum cederet; &, qui jam plaudebat sibi, jam triumphabat palam tam opportunum nactus gloriae consummandæ locum, an demum extremam operi tanto manum admovit?

Gratulemur nobis potius, Auditores, & perennes habeamus gratias immortalis Deo, qui talem adhaerescere nomini nostro labem non passus est, votorum compos Hostis ut fieret. Jam enim Philippi res in tuto sunt, neque deinceps occurrit quidquam, quod ab æmulis fortunæ suæ pertimescat. Jam revolat undique hostilibus è castris Victoria, & officii non meriti, quod adversariis præstitit, tandem pœnitens, veteres domesticosque penates revisit. Jam agnoscunt dominantis imperium, qui jugum excusserant, & victoris experiri clementiam malunt, quam rebellionis pœnas subire.

Plaude tibi, Philippe, neque fortis vel iniquæ contumeliam accusa: fecit illa nimirum, dum contradicere Tibi, ut, quod jura sanguinis jam dederant, imperio dignus videris; & quod natura ipsa non vindicasset, id singularis sapientia tua, ingens animi vis ac robur, & æqua gravibus in periculis constantia meruissent.

Neque verò debita frustrentur laude, qui Tibi tam fidele obsequium, tam sincerum rebus in difficillimis studium exhibuerunt. Gallos dicam,

an Hispanos tuos, Philippe? Quamquam ambo tui sunt, digni ambo, quos eodem paternæ charitatis affectu complectare. Tu pervidisti testis ipse propensissimam utriusque gentis in Te voluntatem; parem in utriusque fortitudinem, constantiam atque æmulationem suspexisti.

Galli pugnabant foris duce Te atque auspice, & impetentem imperii fines ultimos hostem sustinebant: Hispani subeuntem ipsa regni penetralia viriliter arcebant. Illos præsentia tua & sanguinis cognatio ad rem fortiter gerendam hortabantur: hos amor vicarius, & devota Principi suo fides acuebant absente Te, & pares stimulos sufficiebant. Non deterruerunt Gallos adversi armorum casus, quin urgerent hostem acriter, & pertinaces usque rerum tuarum defensores repugnantem Fortunam Virtuti cedere cogere: non exterruit Hispanos urbem Regiam ingressus hostis, acerrimique tui juris assertores patriam ab injusta vi liberarunt.

Discat Hostis spe frustratus sua, quid ab æmula utriusque populi constantia sperandum sit; &, qui videbatur sibi non ita pridem rerum arbiter, jam conclusus intra breves unius Provinciae angustias caveat, ne aliud non habeat commodum rerum prosperarum, præter pudorem ac dedecus ausis imprudentibus excidisse.

Jam quid promovit Anglus, Auditores, qui tot impensis ac sumptibus tam multas aluit hoc anno terra marique copias? Hoccine tandem, quod ambiebat jam pridem, est consecutus, ut nos impensæ amico Principi, quem ejecit solio per summum nefas, benevolentia pœniteret; aut ejusdem in posterum tuenda caperet fastidium? an post graves illos armorum tumultus, post

con-

concitatas ubique perturbationes Britannia Magnæ Rex junior gravio-rem hodie apud nos fortem experitur, aut durius exilium dolet? an imminui sensit vel majestatis reverentiam, vel studium in res suas, vel paternam Ludovici Magni charitatem? an, quoties venit in Aulam & præsentia sua regales ludos cohonestat, ea voluptate non fruitur, ut verendus pariter & amabilis omnibus accedat; ut politioris ingenii, solertiae, dexteritatis gratiam apud peritos quosque rerum æstimatores consequatur?

Quod si temporum iniquitas & operosi belli moles gravior suum avito solio Principem reddere non sinit; saltem illucescet olim dies ille, nec eximia junioris Principis dotes fallax aut leve augurium faciunt, cum vel mutatis in melius animis, & depositis simulatibus Regem ultro suum Britannia excipiet, vel reluctans atque invita parietur. Interim frueri Gallici populi amoribus, Princeps magnanimitate, frueri Ludovici Magni benevolentia, neque te pœniteat regias ab eo virtutes, & egregiam regnandi formam didicisse.

Quid reliquos operosius persequar? an majorem hic annus præstitit Hollandia securitatem contra futiles & inanes metus, quos timida plus æquogenti felix injecit Gallia atque Hispania concordia? an ille formidolosus belli apparatus, quem eodem, quo antea, exitu erupturum in Flandriam speraverat, quidquam aliud peperit, nisi ut inertes & otiosos æstate tota virtutis ac constantia Gallicæ spectatores sufficeret? Imprudens & suæ ipsius felicitatis inimica, quæ rejecta pertinaciter, quam toties obtulimus, securæ pacis fiducia, quaestuosam quietem damnosæ perturbationi posthabuit!

Le Jay, Tom. I.

Quid dicam de Lusitania, quam amplissima mercedis expectatio nostris partibus in deteriores inclinaverat; an uberiorem hoc anno quam superioribus neglectæ amicitia fructum percepit?

Tuque, ò Sabaudia, quam infestam gratis & hostilem, odisse tamen nobis non licet: quam non amare, vel si redamare te pigeat, non possumus: cujus benevolentiam, si sineres, quolibet pretio bene redemptam duceremus; tantum Gallia, tantum tibi Hispania debent, debebuntque semper pro dulcissimo pignore, quo per te utraque fruitur! Ecquid spem fragilem persequeris, vel quam ambis ex ancipiti fatalique armorum alea gloriam, qua majorem ferre hoc anno quietæ & amica non potuisses?

At Hæresis, Auditores, turbidis abusa temporibus, & grassata diu quæstum ut faceret, quid profecit? an de tenebris emersa pristinum indecens, unde exciderat, visa est revocari? an fedet illa Magistratum in subselliis? an militiæ præest? an publicis negotiis defungitur? an Hydra illa inter cædes nata & civili pasta sanguine, vel nostro, vel hostium ex cruore incrementum accepit? an excisas ruderum moles & populata ferro Erroris fana suscitavit? an excussit jugum quod ferebat, &, ruptis vinculis receptaque libertate, nostris in funeribus exultat?

Tamen quid dico, aut inflicta Religionis vulnera quid dissimulem? Invaluit Hæresis enim verò plus quam par esset, non apud nos quidem, sed apud hostes; & piæ Religionis opibus ac spoliis onusta per summum nefas triumphat. Tu mihi testis, Silesia, quæ nihil ejusmodi vereri cum debuisses, admissum intimis penetralibus doles errorem, & tuis te spoliata templis exoptulas. Equidem

li dubi-

dubitare non possumus, quia magno luctu religiosi Principis, quem colis, durissimis temporibus cedendum fuerit; quia saepe sit detestatus funestam bellorum necessitatem, quae tam gravem pietati verae perniciem important. At quod nequeunt hostes, vel dum sibi plaudunt ac tantopere gloriantur, liceat gratulari nobis, apud quos nullum ejusmodi probrum Religio pertulerit.

Ergo jactitent, per me licet, quantum volent, hostes Gallici nominis praeteritas laureas ac triumphos: efferrant etiam, si quasunt, victoriarum monumenta, & felicibus priorum annorum eventis aures nostras importunè personent. Illos ego provooco ad hunc postremum annum, cui, tanquam fallaci scopulo, fortuna ipsorum latior arripit.

Quaquam intra breves anni unius angustias quid demoror? Itane reliquorum annorum laudem, quam sibi hostes arrogant, citra contentionem ac controversiam concesserimus? Habet certe cumulata victoria speciosum quidpiam ac magnificentum, quod victores exornet non mediocriter, & rei gestae memoriam apud seros nepotes commendet. Age; si quis potitus victoria subeundam legem victis imponat: si eosdem ad eas adigat angustias, ut molestum quid sibi & contumeliosum pati cogantur: si victi deperdidisse quidpiam pristini roboris ac splendoris, aut partem olim heroicis facinoribus laudem obscurasse videantur: si pertaesi iidem belli longioris, aut armorum impetus deinceps sustinendo impares, pacis aut petendae turpiter, aut ejusdem repugnanter perferendae necessitate obligentur. Hoc vincendi genus, Auditores, quis dubitet tam gloriosum esse victoribus, quam victis ignominiosum debet videri?

At quid ejusmodi sibi gratuletur Hostis, vel dum latoribus fatibus usus est? an hoc sibi sumpsit, legem nobis ullam ut imponeret? an oblitus sensit dignitatis illius ac gloriae, quam parva laureis ac triumphis fama nobis toties asseruit? an pertinaces minus ad resistendum, ad audendum minus alacres, minus promptos ad oppugnandum expertus est? an supplices vidit, aut belli diuturnitate fatigatos Gallico nomine indignum quidquam postulare?

Nos porro non sic olim vicimus, Auditores; neque tam parcam nobis gloriae segetem victoriae nostrae contulerunt. Vidimus effractis semel revulsisque locorum illorum repagulis, quae conditionem, ut vincerentur, non habebant, concurrere invicem nationes integras, & vel implorare victoris fidem, vel revereri dociles imperium, vel praevertere iras suppliciter, vel meritis poenas deprecari.

Vidimus populos non tam victos justo bello, quam emendatos salubriter dediscere tumidos fastus, & dum reluctantes vi cederent, etiam victoris clementiam praedicare. Vidimus conflata non semel nostram in gentem foedera, quae sociatas totius Europae vires secum traherent, paucis interjectis mensibus, percussa armorum nostrorum robore dissolvi, turbati, dissipari. Vidimus belli pacisque arbitram Galliam victis gentibus partim rogantibus impertiri pacem, partim nolentibus imponere.

Quid memorem excitas rerum nostrarum gloria ab extremis reducti orbis partibus nationes Principis illius, per quem tot miracula fierent, ambire benevolentiam, & amicum cum ipso foedus inire? quid dicam mutatas in melius provincias, quae nobis subjicerentur, errores suos execrari? quid loquar trium-

triumphantem ubique Religionem, quocumque intulisset arma, & singulas vincens Galliae victorias totidem pietatis verae trophæis consignari?

Pulchrum ac gloriosum est vincere, Auditores, cum tam illustria victoriarum monumenta relinquuntur. Quid porro Galliae hostes aequale, quid simile, quid aliquatenus saltem affine rebus è prosperis partum ostentent?

Sed quid revocamus tam operose quae vetera sunt, quasi recentibus exemplis egeremus? Omittamus ultro quae gesta sunt à nobis, dum prosperis rebus uteremur. Partem ex adversis gloriam quanto majorem, quam hostes ex prosperis, habeamus, Pars Orationis altera demonstrabit.

II. Pars.

Est hæc in adversis rebus pars solatii non levis, Auditores, ut iis, quos exercent gravius, & commodam redimendi se se ab injuria fortis facultatem, & amplio rem verae sinceræque gloriae segetem, quam res secundæ, sufficiant. Nam cum ea laus, quam felix rerum eventus parit, non tam pertineat ad eos, quos Fortuna cumulat, quam Fortunæ ipsius propria sit; quae autem provenit ex infelici sorte gloria, eam sibi vindicent totam, qui adversa patiuntur; necesse est, ut majus quiddam sit atque illustrius ex adversis laudem, quam ex prosperis meruisse.

Id ipsum verò cum probant pleraque veterum historiarum monumenta, tum certè Romana gens tam cladibus suis quam famosa victoriis testatur. Ecquando enim major & illustrior Roma extitit? an cum, aspirantibus ad votum fatibus, nationes immanitate barbaras, infinitas numero, robore insuperabiles domuisset? cum armorum suorum ter-

rore distitis terra marique populis pavorem ac metum intulisset? cum imperii fines longè latèque propagasset? An non potius summum gloriae fastigium visa est contigisse; cum ad Trebiam superata, ad Trasymenum victa, ad Cannas profligata suis veluti emerfit de funeribus, tantoque illustriorem egit de hostibus triumphum, quanto perditius ab iisdem afflictæ conciderat?

Atque hinc mihi videor multò æquior em afferere posse Gallicæ genti ex adversis rebus gloriam: quod illa non hostem unum, ut vetus Roma, sed multiplicem; non inertem & molliori luxu atque otio dissolutum, sed alacrem & victoria superbam ac ferocem; non uno tantum in loco, sed, ubicumque detrimentum aliquod senserat, debellandum habuerit.

Relegamus enim verò neque revifere animo ac cogitatione pigeat loca illa, in quibus non tam iniquum Martem, quam adversam sortem sensit. Metus omnis absit, Auditores, nihil se nobis deinceps objiciet quod offendat oculos, nulla supersunt monumenta, quorum ad aspectum obductæ malè cicatrices recrudescant. Non eveniet nobis, quod olim Germanico contigit; ut, cum tristes Variarum cladis reliquias in Germania reviferet; cum albentes Romanarum legionum ossibus campos, cum aggestas cadaverum moles sexto post anno intueretur, nihil præter gemitus miserabiles, aut lugubre inanis officii ministerium insepultis suorum Manibus persolveret. Imò, imò lætius aliquod & amabilius spectaculum nos manet; quocumque se se ferent oculi, mutatam in melius rerum faciem usurpabunt, & infectas aliquando terras nostro sanguine, in laureas crevisse, pullulasse in palmas deprehendent.

In Germaniam, credo, pigebit penetrasse aliis; & fatalem illum attingere scopulum, cui felicitas Gallica ante aliquot annos offendit; postquam res illic nostras tam gloriose restituit Fabius alter Maximus, & ipso Fabio major: qui non cunctando, ut Dictator ille Romanus, sed currendo, sed volando, pene dixi ludendo labem omnem, si qua nostro nomini adhæsisset, penitus absterit. Nam quis sibi persuasisset unquam, regionem illam, quam, perenne felicitatis suæ monumentum, tueri tam acriter hostes decreverant; cuius aditum tot vallatum fossis, tot munitum aggeribus, tot defensum præfidiis, impervium humanæ fortitudini crediderant, regionem, inquam, illam tam citò recipiendam esse à nobis, eandem altero post anno faciendam vestigalem, adigendam eò postmodum, ut Gallicum exercitum suis aleret sumptibus, & gravioris belli impensas persolveret?

Fecit hæc Villartius, Auditores, vir ille sibi constans sui que semper similis, quia semper & ubique victor: de quo jure dubites, an sit in meditando prudentior, quam aut in aggreduendo fortis, aut felix in exequendo: qui nihil putavit unquam tam opotofum ac difficile, quod perfici non posset: qui perfecit ipse non semel, quod non tentari, ne dum fieri posse videretur: quem miles ambit Ducem operis quantumvis ardui, certus non tam se ad pugnam pergere, quam ad victoriam: cuius denique ad singulare præconium vox illa Ludovici Magni sufficiat; qui mirantibus non ita pridem quibusdam Aulicis, imò & metuentibus, ne Villartius regios exercitus periculosa nimis alex exponeret, haud hæsitanter subjecit; tantum se Villartio confidere, quantum ipsi milites considerent.

Sed quid ego vos in Germania diutiùs moror, Auditores? petamus Flandriam perpetuum illud tor ab hinc annis Gallicæ virtutis pariter ac felicitatis theatrum; nisi peccasse semel in nos Fortunæ contigisset. At qualem ex hoc adverfo casu gloriam tulerimus, nec Hostis ipse diffiteri possit; qui magno instructus apparatu, numerosis florentibusque copiis & ingenti pecuniæ summa, quam Britanni contulerant, eodem post aliquot menses cum rediisset, nihil minùs medians, quam in ipsos Galliæ sinus penetrare, hæsit attonitus Gallici exercitus ad aspectum; & insidiatus æstate tota nequicquam, qua vim faceret, non modo non est ausus tentare rursus pugnae aleam; sed oblatam à nobis sapius rei viriliter gerendæ occasionem constanter declinavit. Equis in tanta Gallici exercitus confidentia Gallos illos agnoscat, quos Fortuna iniquior paulò ante tam nequiter deseruit?

Hæc tibi debita laus, Vindocine, neque alius visus est ad tuendam Flandriam magis idoneus, quam qui Italiam tandiu, tam prudenter tamque feliciter defenderat. Quam dulce debuit esse Tibi, qui nihil sic ambis, ut frui omnium benevolentia, quia benevolentiam omnibus impertis, cum tam propensos in Flandria militum in Te animos perspexisti, quam studiosos tui in Italia persenserat? Avellebaris agrè quidem ab iis, quos paratos noveras audere quidlibet ducere Te atque auspice: quos recipiebas deinceps in tuos, iis tu novos animos, novam alacritatem præsentia suscitabas. Nemo illorum fuit, Imperatorem Te cum perderent, qui patronum eodem tempore, qui amicum, qui parentem perdere se non quereretur: quibus eras imperaturus, iis Tu patronus optatus jam diù, amicus idem.

idem ac parens accedebas. Veniebas onustus palmis ac laureis, quas Italo in solo messueras: nec feracem minùs trophæis invenisses Flandriam, nisi cedere retrò maluisset Hostis, quam congregentis impetum experiri. Excipe igitur, Princeps invictissime, flagrantissima non militum modò, sed totius Galliæ, sed ipsius Ludovici Magni studia propensissimasque voluntates, Tu, qui nullum unquam ex laboribus, nullum ex victoria, nullum ex impenso toties sanguine fructum ac præmium, præter amorem ac benevolentiam voluisti.

Hispaniam verò quid subire deinceps nos vetet, Auditores, quam gloriosus ac recens Aurelianensis Ducis triumphus tantopere decoravit? Equidem fateor jam absterfa satis videri poterat, si quam inimicæ sortis invidia Gallico nomini maculam inuississet, ex quo tanta hostium strage, tanta rerum nostrarum gloria ad Almanzanum pugnatum fuerat. Venerat Hostis enim verò fortissimo Angliæ, Bataviæ ac Lusitaniæ comitatu fretus, finem longissimis laboribus ut imponeret: præerat numerosis exercitibus Asminasius, vir inani tumens fastu; qui non dubitabat palam profiteri, non ingredi se dubiam incerti certaminis aleam, sed apertum victoriæ campum; cuius is demùm foret exitus, regiam urbem ut occuparet. Atque ut dictis faceret fidem, jam erant expediti triumphales currus, qui victorem deducerent: aderant lecti feminarum greges, quæ citra offensionis periculum pugnam spectarent propius; & peracto mox certamine sistris ac tympanis triumphanti applauderent. At quàm diversus exiterit pugnae exitus ab eo, quem sperabat, docuit victus casusque pœne ad internecionem hostilis exer-

Le Jay, Tom. I.

citus; cuius vix pars ulla superfuisset incolumis, nisi inito certamine fugam statim capessivisset Lusitanus Equitatus, credo, ne deesset, qui de sociorum clade quantocyus admoneret.

Neque verò hic stetit tam commodum eluendæ culpæ nacta locum Victoria, quæ sub hostilibus vexillis erravisset. Voluit illa fidem, quam fefellerat, aggestis laureis ac palmis nobis in omne tempus mancipare. Nam quid Valentia, quid Arragoniæ Regnum dicam ad obsequium legitimi Principis revocatum? quid loquar in Lusitania urbes plurimas victricibus armis expugnatas? Gens ignara propriæ felicitatis, & suo dolore digna; quæ perturbationi quietem; fidem necessitudini quaestuosæ posthabuit!

Hic fortè mirari vobis contingat, Auditores, aut etiam expoſtulare, nullam factam esse à me Barvichii mentionem, qui tantam in tanto opere partem sibi vindicat. Quasi verò prætermitti à nobis possit Vir ille, cuius inviolatæ fidei, constanti studio, indefessæ virtuti tantum Gallia, tantum Hispania debere se profiterentur. Neque verò patuit usquam illustrius, quid sagacis Imperatoris solertia, quid invicti bellatoris animus posset; tam utrumque feliciter, tanto Galliæ & Hispaniæ bono Barvichius exhibuit: Dignus profectò, qui magnificum virtutis muneratorem in Ludovico pariter ac Philippo inveniret: quorum ab altero inter Magnates Hispaniæ jam pridem adscriptus, ab altero nobilissimæ in Gallia Provinciæ nuperrimè præfectus est. Tamen in tanta, quanta se offerebat, rei gerendæ feliciter opportunitate, quis crederet temperantem adeo, & modestum extitisse Barvichium; ut Aurelianensi Duci, quem magnis itineribus properare ad certamen didi-

Li 3 cerat,

cerat, vincendi gloriam ultrò deferret? At neque vinci se passus est contempu laudis generosus Principis animus; qui veritus, ne, dum faceret moram, certaminis opportunitas elaberetur, auream hanc & posteritatis dignam præconio vocem protulit: *Malim ego carere gloria quam victoria parit, quam ut Hispania Rex victoria ipsa careat.* Non tamen vel sic declinabis gloriam, quam fugis, Princeps generosissime, neque tantæ moderatiōnis ac temperantiæ præmio privaberis. Ecce jam reclusit tibi portas suas Cæsar Augusta, non militum numero, non fragore tormentorum, sed nominis tui terrore, & rerum tuarum fama percussa.

Verum non erat hæc digna Te fatis, neque meritis tuis gloriæ par leges. En tibi vastus magis & magis illustris campus aperitur, in quo excelssæ mentis tuæ animique robur ingens se se exercent. Attigisti fatalem heroicæ virtutis scopulum: Ilerdam oppugnans, quam olim non expugnarunt illi, quorum Tu nomen & partem tot triumphis famam veneris. Saltem si commoda Cæli tempestas sineret animo indulgere: si effusa undique aquarum copia obsidii labores promoveri pateretur: si rebus operi tam arduo necessariis abundares! Imò Ludovici Magni mens conscia periculi, quod adires, & metuens charo capiti, cuius prodigium te nimis jam sensit, hortatur, rogat consilium ut differas: opportunum magis tempus expectes, donec comæatus & apparatus omais ad rem accelerandam idoneus sufficiatur. Quanquam jam revulsa tormentis, igne, manu, ferro mœnia faciunt aditum: jam Imperatoris constantia miles factus audacior in urbem per vim irrumpit, & permissa potitur præda. Restabat operis moles

gravior, Arx occupanda, in quam hostis confugerat. Hæc inaccessis rupibus defensa, munita propugnaculis, multiplici vallo circumdata, spem victoris eludebat, & retardabat impetum. Nihilo tamen inde segnior Aurelianensis Ducis animus urget propositum; & quantum crescit difficultas operis, tantum invalescit ardor & incenditur. Hic verbis, exemplo, præmiis stimulare militis audaciam: & quoniam opes jam exhauserat operis diuturnitas, propriam impendere supellectilem. Neque tamen miretur quisquam generosum Principem non pepercisse tot sumptibus, qui nuper in Italia nec sanguini pepercerat. Non stetit contra tam validos impetus obstinata quantumvis hostis pertinacia: cedere demum cogitur, & Aurelianensem Ducem victorem agnoscit. Quid jam gloriæ tuæ deesse possit, Princeps generosissime? Hactenus pacis artibus eminentissimus tenebas unus collecta, quæ divisa conspicuos efficerent; & felix ad omnes disciplinas indoles, quod est in unaquaque facultate summum, tibi vindicabat: nunc tam celebri triumpho nobilis demonstrasti, quanto belli studii fores præstantior.

Liceat & illud, Auditores, inter adversa nostra computare, quod intactas adhuc Gallia provincias oppugnare hostes præsumperint: quod freti rebus ex sententia fluentibus lacessere portus nostros, imò pertentare Gallorum fidem non dubitaverint. Nam quid injuriosum magis esse nomini nostro possit? Verum hoc ipsum, quod iniquum querimur, quantum cesserit in Gallia decus, sensit hostis ipse, & infrendit.

Vidit enim verò quàm non impunè finibus in suis Galli impugnentur: quàm sincera & incorrupta fide viveant: quàm sint amantes sui Principis,

cipis, & alienæ dominationis ofores. Nam quis fuit terra marique conspirantium populorum animus obsessæ Toloni ut succurrerent, Tessæo duce atque imperatore, cujus prudentiæ Salvyorum Provinciam Ludovicus Magnus crediderat? quis impetus ad arcendum hostem? quibus partitum sumptibus ad defensionem comparandam? Vidisses novos quotidie exurgere munimentorum labores, villas in castella, casas in propugnacula, mapalia in fortissimos aggeres repente commutari: à fronte, à tergo, à lateribus injiciebantur moræ, quæ retardarent hostem, & infringere impetum: nemo non sensit esse se militem: nullus in agro suo non putavit arcis tuendæ partes sibi fuisse commissas. Tamen sperabat hostis demulcendos Salvyorum animos, inflectendos largitionibus, comæatus propositis præmiis esse exorandos: atque hac mente, opinor, tantam pecuniæ summam à Britannis extorserat. Quàm Tu aliter, Ludovice, de Salvyorum fide augurabare, quibus Tessæum præfices? quàm meritò significasti palam tam sæpe, quantum in sincero illorum obsequio, & in perspecta meritissimi Ducis vigilantia poneres! Non fefellit te spes tua, Regum maxime; expertus es, si unquam aliàs, quàm securo versentur in vado vel extremæ Regni tui provincie, quæ Gallos defensores natæ sint. Gaudeat hostis, & suam sibi salutem gratuletur; qui, soluta prudenter obsidione, Ludovici Magni Nepotem expectandum non duxerit. Qui tales metus fecit vel abfens, qualem perturbationem præfens attulisset?

Agite, Auditores, quid videtur vobis? an ego magnificus nimis rerum nostrarum ostentator, qui Gallicis majorem ex adversis, rebus,

quàm Hostibus ex prosperis gloriam vindicavim?

Quin etiam, ira me Superi ament, nihil hic propius est, quàm ut ærumnas nostras, si quibus confictati sumus, felices ac fortunatas appellem; quarum tam lætus, tam gloriosus exitus exiterit.

Jam ergo discat Hostis, quàm frustra, quàm temerè Gallos deinde oppugnandos putet; quibuscum aut dimicandum semper habeat adverso Marte; aut, si æquiores semel atque iterum belli aleam sortitus sit, non illos modò contrariis fatis non infractos sentiat; sed iisdem videat majus è damnis suis gloriæ incrementum accessisse.

Parco hinc dicere, Auditores, quid nobis vicissim Fortuna contulerit, dum hostibus tanto adversatur gravius, quanto favere blandius visa fuerat. Sileo classem illam tanto extructam apparatu, tot impensis ac sumptibus in exitum Tolonis constatam: quæ, postquam diù stetit inutilis obsessæ urbis in conspectu, regressa demum est infeliciter, multò infelicius ad oras pœnè Gallicas, temeritatis in pœnam, cum Præfecto suo peritura. Mitto classem aliam, quæ præsidia comæatusque Lustranis deferebat: cujus pars melior à nobis occupata, pars altera aut depressa, aut miserabiliter incensa est.

Sed quid hinc inanis Fortunæ munus commemoro? Agnoscamus Dei omnipotentis manum; qui procellis levioribus concuti Galliam & amicam Gallia Hispaniam non passus est, nisi ut utriusque damna compensaret beneficiis illustrioribus, & ærumnas qualescumque felicitatis abundantia consolaretur. Nam quid ad utriusque gentis solatium, gloriam, felicitatem aut melius, aut lætius, aut magnificentius contingere poterat, quàm

quod in medio perturbationum æstu Gallia pariter atque Hispania amicus ac liberalis Deus impertiit? Quo pignore gemini populi tutorem se ac defenforem apertius declararet; quam cum iisdem ferme temporibus Gallis Britannia Ducem, Hispanis Asturiarum Principem concessit?

Vidit enimverò Gallia, Augusti Principis natalibus, propagatam longius in Borbonio sanguine Regni successionem: neque defuturos ex stirpe tam verenda novos semper furculos, qui suarum rerum in decus & ornamentum efflorescant: videt Hispania adesse sibi tandem in concessa recens prole, quem votis sollicitabat jam diu certum heredem: & quam in Carolo II. excisam successionem doluerat, in Philippo V. feliciter cumulari. Sensit Gallia ampliore in Britannia Duce domesticæ quietis fiduciam: & in continua Principum suorum serie tutissimum sibi contra intestinas dissensiones præsidium gratulata est: sentit hodie Hispania sublatam felicissimo Principis Asturiarum ortu rebellibus populis continuandi belli occasionem; & injectam adfuturæ brevi tranquillitatis expectationem præcipit. Plausit sibi Gallia plures in Regio Puerorum rerum suarum nacti defensores; & ad urgendum hostem, quem patitur, acrioribus se incitari stimulis experta est: plaudit sibi in media conjurantium hostium æmulatione heredem novum Hispania consecuta; & ad tuenda fortiter legitimi Principis jura majorem fiduciam atque alacritatem ostentat. Exultent sanè triumphentque felices nimium imperii utriusque Populi: mutuis se studiis atque officiis tueri invicem ament & ambiant: & in pretioso, quod utriusque sibi gratulantur, pignore fortunatum concordia perennis & invi-

dendæ nequicquam potentia atque felicitatis omen excipiant.

At tu beneficium tuere, Regnorum arbiter ac rector Deus! Totum enim hoc tuum est, unde vel sperare, vel gloriari, vel triumphare liceat. Perge respicere benignius Gallicum Hispanicumque Imperium, & quem utriusque præfecisti vindicem ac defenforem, Ludovicum. Quod si visum est tibi latam florentium rerum seriem interturbare tantisper: si placuit Regem optimum rebus adversis consistari; ut, qui ceterarum virtutum præclara documenta Principibus in folio constitutis jam dedisset, iisdem moderationis ac patientiæ exhiberet exemplum. Habes quod volebas, ò Deus! quam modestum in prosperis Ludovicum persenseris, tam patientem in adversis rebus expertus es. Jam si rogare quidpiam liceat religiosi Principis gratia, si devotissimæ tibi gentis preces non respuis, quod te poscimus: omnes etiam atque etiam, bonus annue. Nihil iniquum petimus aut ambitiosum nimis; nihil quod Christianus orbis sibi non gratuletur acceptum. Injice amorem Pacis dissidentibus dudum Principibus, Tu qui corda Regum ad arbitrium flectis: provide longam ubique tranquillitatem ac pacem: & qui nihil tam ambit, quam Pacator orbis, pacifque Fundator ac quietis appellari, Ludovicum hospitem diu multumque atque incolumem conserva.

GALLIAM

MAGNUM HABERE IN SEIPSA

ADVERSUS QUOSCUMQUE CASUS

SUBSIDIUM.

Oratio scripta & habenda sub finem

Anni M. DCC. IX.

Nisi serviendum fuisset diffidentia quorundam hominum, qui, Rebus Gallicis, eo tempore, minus ex voto fluentibus, ne ullam quidem spei bonæ partem admitterent.

ORATIO IX.

Solemnia illa vox est, non ad vanam inanemque Gallici nominis elata commendationem, sed communi populorum omnium suffragio confirmata, illud esse Gallia fatum, ut à nemine vinci possit, nisi à se ipsa. Nam cum propter tacitam laudis æmulationem gravissimis omnium ætatum memoria tentata fuerit oppugnationibus, & summum rerum suarum in discrimen adducta; non modò non succubuit illa periculis, aut aliquod splendoris sui detrimendum experta est; sed novum è damnis suis robur, majus gloriæ incrementum semper accepit.

Tamen quid esse dicam, Auditores, aut quo designem nomine meticalosorum quorundam hominum diffidentiam; qui delapsam è summo felicitatis pariter ac dignitatis apice Galliam nostram ita mentiuntur, ut resurgere denud, & pristinum gloriæ fastigium affectare non possit? Ego ne ad propulsandum, quod infertur nomini nostro dedecus, abutar illius loci magnificentia, qui rerum nostra-

rum decore toties personuit; & sentientem æquius de Gallicæ gentis præstantia confessum hunc celeberrimum inauditis ad hunc diem vindictis fatigandum putem?

An, quod olim Græcum Oratorem fecisse legimus, cum populum Atheniensem instantis ad portas Philippi metu percussum argueret, juberetque avitæ virtutis meminisse; idem ego in causa tam dispari renovare aggrediar; & Gallos non avitæ modò, sed & suæ ipsorum virtutis ac confidentiæ inamemores extimulem? Quàm durum esse nobis debet atque asperum, quibus nihil præter laureas ac triumphos contigit ex hoc loco gratulari, commodare vocem hodie recreandis suscitandisque diffidentium hominum animis, & extremum hunc fortè opellæ qualiscumque nostræ laborem tam alieno à nostra consuetudine atque indole argumento impendere?

Quamquam serviamus tempori, Auditores, & quoniam ita res videtur postulare, arguamus metus injustos ac degeneres, & Galliam ab opprobrio vindicemus. Veniet tempus illud, cum feliciorum nacti campum qui perorandi munere deinceps defungentur, tristissimam hodierni temporis penuriam lætissima rerum ubertate ac copia compensabunt. Nos interim neque levis fructus, neque pœnitenda laboris merces consequentur; si, ad sustentandos fati melioris expectatione Gallorum animos, id evincere liceat, quod proposuimus Orationis argumentum, Galliam magnum habere in se ipsa adversus quoscumque casus subsidium.

Tria sunt, Auditores, quæ metuculosos homines angunt inprimis ac torquent. Ajunt imminere hostes Gallia finibus, & in ipsa regni viscera impetum minitari. Addunt eandem